

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
географічний факультет

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
катедра світової політики, дипломатії та туризму

Волинський національний університет імені Лесі Українки
катедра готельно-ресторанної справи, туризму і рекреації

Луцький національний технічний університет
катедра туризму та готельно-ресторанної справи

Ужгородський національний університет
катедра туризму

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
географічний факультет

Економічний університет у Катовіцах (Польща)
факультет менеджменту

Університет Градець-Кралове (Чехія)
факультет інформатики та менеджменту

Національна туристична організація України
Інститут досліджень діаспори

Міжнародна науково-практична конференція

**КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА
ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА ГРОМАД:
НАУКОВІ ЗАСАДИ, ПРАКТИКИ,
КОЛАБОРАЦІЯ**

(до 35-річчя катедри країнознавства та туризму
Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

21 листопада 2025 року

Проблеми збереження і охорони культурної спадщини в освітньому процесі і науковому дискурсі

Мелько Людмила

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ: ТРАДИЦІЙНІ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПІДХОДИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Культурна спадщина – основа національної ідентичності, вивчення, охорона, збереження та популяризація якої є обов'язковою умовою збереження нашого суверенітету. Широкі можливості для цього має туризм, який спроможний залучити у ці процеси широке коло активних громадян, сприяти розвитку територій, економічній стабільності місцевих громад.

Підготовка фахівців з туризму щодо вивчення, дослідження та популяризації культурної спадщини має носити системний характер і відбуватися протягом усього періоду навчання. Виділимо та уточнимо складові компоненти у системі підготовки фахівців з туризму щодо вивчення, збереження та популяризації культурної спадщини: 1) змістовий; 2) науководослідний; 3) діяльнісно-практичний. І головне – найкраще впровадження відбувається у системі практико-орієнтованого навчання.

Змістовий компонент передбачає наповнення обов'язкових та вибіркового компонентів освітніх програм відповідним тематичним змістом про культурну спадщину, її ресурсний потенціал, шляхи охорони, збереження та популяризації та різних рівнях. Реалізація цього компоненту відбувається через впровадження краєзнавчих, країнознавчих навчальних курсів, дисциплін рекреаційно-туристичного спрямування, де здійснюється вивчення, просторовий аналіз туристичного потенціалу, усвідомлення його важливості для сталого розвитку територій, створення туристичного продукту; через впровадження курсів з організації туризму, де формуються компетентності щодо організації туристичної діяльності, управління територією, просування туристичних послуг, пошуки шляхів оптимізації та ін.

Науково-дослідний компонент забезпечує формування навичок дослідницько-пошукового характеру, що дозволяє вміти не тільки здійснювати пошук та характеристику туристсько-ресурсного потенціалу, але й аналізувати, узагальнювати, робити висновки, пропонувати шляхи оптимізації. Реалізація цього компоненту можлива при виконанні курсових та кваліфікаційних робіт відпові-

дного змісту, при участі у роботі наукового гуртка, конференціях, олімпіадах, конкурсах різного рівня.

Діяльнісно-практичний компонент передбачає реалізацію поставлених завдань через організацію відповідної практики протягом усього періоду здобуття вищої освіти, практико-орієнтовану діяльність, залучення у різноманітні просвітницькі заходи міжнародного та вітчизняного рівня, створення власних проєктів.

Важливим елементом цього процесу є системна організація практико-орієнтованого навчання в аудиторний та позааудиторний час. Пропонуємо розглянути тематику практико-орієнтованих заходів щодо вивчення та популяризації культурної спадщини з досвіду роботи Університету «КРОК».

Таблиця 1

Тематика практико-орієнтованих заходів щодо вивчення та популяризації культурної спадщини (з досвіду роботи)

Типологія заходів	Тематика заходів, проєктна діяльність (приклади)
Екскурсійна діяльність Оглядіві екскурсії	Щорічна екскурсія Стародавнім Києвом з методичною складовою для першокурсників. «Мандруймо разом»: «Один день у Львові» - практико-орієнтований тур (2023)
Відвідування виставок, музеїв, експозицій (з укріттям)	Арт-простір «Дерево життя українського роду» - музей культурної спадщини Віктора Ющенка (2025) Музей та Театр стародавньої їжі (2025)
Співпраця із центрами Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО	Екскурсія до Резиденції митрополитів Буковини і Далмації, Центру управління об'єктом ЮНЕСКО, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (2024)
Співпраця із осередками та носіями НКС у форматах офлайн та онлайн: круглі столи, професійні студії, майстер-класи, екскурсії	Круглий стіл із Всеукраїнським центром вишивки та килимарства Решетилівки Полтавської обл.: «Вишивка «білим по білому» та килимарство Решетилівки у контексті охорони «живої спадщини» України» з нагоди Міжнародного дня нематеріальної культурної спадщини (2025)
Організація наукових заходів: гуртки, конференції у змішаних форматах	Науковий гурток «Спадщина ЮНЕСКО як туристичний ресурс» (з 2019 р.) Конференція «Спадщина ЮНЕСКО та туризм» для студентів та молоді (2020, 2022)

Реалізація просвітницьких проєктів у змішаних форматах	«Всесвітня спадщина ЮНЕСКО в об'єктиві. Європа розкриває обійми...» (студентський проєкт, 2025). Професійна студія «Національна кухня як візитна картка країни» (2025)
Створення інтерактивних просвітницьких експозицій із екскурсійною складовою	Просвітницька туристична експозиція «Спадщина ЮНЕСКО як скарб людства» (2022)

Варто підкреслити, що у зв'язку із зовнішніми загрозами, формати проведення практико-орієнтовних заходів щодо вивчення культурної спадщини можуть бути різними. Звичайно, що найкраще передача практичного досвіду від носіїв спадщини молодому поколінню відбувається в режимі очного спілкування. Але не завжди це можливо в умовах війни, тому потрібно шукати альтернативні шляхи для вивчення і популяризації досвіду. Зовнішні загрози вимагають розробки нових методичних трансформаційних підходів щодо популяризації культурної спадщини, переорієнтацію на більш безпечні форми навчання.

Виходом із цієї ситуації є проведення заходів в режимі онлайн. Звичайно, суттєвими проблемами можуть бути технічні, серед яких – відключення світла, а особливо – повітряні тривоги, що призводить до призупинення трансляції. Але важливою перевагою онлайн заходів є можливість зібрати широку аудиторію з різних регіонів, зустрітися і познайомитися із фахівцями, стати учасниками унікальних екскурсій у прямому ефірі, а згодом і відвідати осередки культурної спадщини при більш безпечних умовах. Яскравим прикладом може бути онлайн Круглий стіл із Всеукраїнським центром вишивки та килимарства Решетилівки Полтавської області, який об'єднав студентів та учнівську молодь, катедри туризму різних навчальних закладів, Асоційовані школи ЮНЕСКО, науково-педагогічних працівників, що сприяє згуртуванню спільноти навколо ідей важливості збереження культурної спадщини із партнерами-одномумцями [1].

Серед умов успішної діяльності щодо вивчення та популяризації культурної спадщини серед студентів та молоді варто виділити наступні: 1) глибока внутрішня мотивація усіх учасників освітньої взаємодії, захоплення відповідною тематикою; 2) бажання і можливості навчатись, розвиватись, покращувати свій освітній рівень щодо обраної тематики; 3) вміння працювати в команді на внутрішньому та зовнішньому рівнях; 4) розглядати спадщину не лише як об'єкт для вивчення, але й дослідження щодо пошуку альтернативних шляхів для охорони, збереження та формування пропозицій та ін.

Впровадження системної діяльності щодо вивчення, охорони, збереження та популяризації культурної спадщини є важливою складовою туристичної

освіти. Культурна спадщина є потужним туристичним ресурсом, що сприяє розвитку регіонального сталого туризму, створенню унікального туристичного продукту, що є одним із ключових завдань туристичної освіти. Тому якісна підготовка фахівців з туризму набуває надважливого значення, як популяризаторів та носіїв миру і просвітництва.

1. Круглий стіл «Вишивка «білим по білому» та килимарство Решетилівки у контексті охорони «живої спадщини» України» з нагоди Міжнародного дня нематеріальної культурної спадщини. Новини та події. Університет «КРОК». URL: www.krok.edu.ua/ua/novini-ta-podiji/item/6809-kruhlyi-stil-vyshyvka-bilym-po-bilomu-ta-kylymarstvo-reshetylivky-u-konteksti-okhorony-zhyvoi-spadshchyny-ukrainy-z-nahody-mizhnarodnoho-dnia-nematerialnoi-kulturnoi-spadshchyny

Кривчун Віта

«МИРГОРОДСЬКИЙ ЯРМАРОК» ОЛЕНИ ЗВИЧАЙНОЇ ЯК ЛІТОПИС ГОЛОДОМОРУ: КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТЬ І РОЛЬ ГРОМАДИ У ЗБЕРЕЖЕННІ СПАДЩИНИ

Виступ, який презентується напередодні Дня пам'яті жертв Голодомору, є особливо актуальним, адже порушує важливе питання не лише художнього осмислення трагедії українського народу, а й збереження нашої колективної пам'яті. Це час не просто згадувати, а усвідомлювати, як ця пам'ять живе у громадах, у свідомості людей і у художньому слові.

Я аспірантка Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. У межах дисертаційного дослідження вивчаю еміграційну літературу, зокрема творчість Олени Звичайної.

Сьогодні під час виступу хотіла б, спираючись на її нарис «Миргородський ярмарок» – твір, який можна вважати своєрідною візитівкою письменниці, – здійснити глибше осмислення цього художнього свідчення епохи Голодомору. Саме цей текст стає підґрунтям для роздумів про роль громади у збереженні культурної спадщини та підтриманні історичної пам'яті про трагічні події 1930-х років.

Нарис «Миргородський ярмарок» – це унікальний літопис доби, у якому зафіксовано трагічні сторінки історії українського народу. Уже сама його назва викликає асоціації з «Сорочинським ярмарком» Миколи Гоголя – і це не випадково. Олена Звичайна свідомо створила антитезу до гоголівського світу: якщо у Гоголя ярмарок сповнений світлого народного гумору, то в Олени Звичайної ярмарок постає як символ смерті, де голодні селяни вимінюють родинні реліквії за шматок хліба.